

e-Erika

Erityispedagogista tutkimusta ja koulutuksen arviointia

Teksti julkaistu e-Erikan numerossa 1/2021

<https://journals.helsinki.fi/e-erika>

Hatkalainen edustaa tukea tarvitsevan joukon ääripäätä

Hatkata on puhekielinen verbi, jolla tarkoitetaan luvattonta lähtemistä, livistämistä, karkaamista. Usein verbi liitetään lapsiin tai nuoriin. *Hatkalainen* puolestaan on lapsi tai nuori, joka luvattomasti lähtee karkumatkalle sijaishuoltopaikastaan kuten esimerkiksi lastenkodista tai nuorisokodista. *Hatkalainen edustaa tukea tarvitsevan joukon ääripäätä* -teksti on kirjoitettu kannanotoksi aikuisten yhteisen vastuunoton sekä lasten ja nuorten varhaisten tuki-interventioiden vahvistamiseksi. Tekstissä nostetaan esille vaikeatulkintaiseksi koettu oppilas- ja opiskeluhuoltolaki, joka haastaa koulujen yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamista.

Oppilashuollon ohjausryhmien johtamisroolia oppilashuollon toiminnan suunnittelussa, ohjauksessa ja arvioinnissa ei voi myöskään liikaa korostaa. – Teksti on julkaistu aiemmin tammikuussa 2021 muun muassa Keski-Suomalaisessa, Kalevassa ja Savon Sanomissa.

Teksti Anne Vierelä, Kari Lehtola ja Esko Lukkarinen

Hatkassa ollaan täysin hukassa – hukassa itseltään ja muilta. Ennen kuin näin hukassa ollaan, on palveluviidakkoa testattu monelta suunnalta. Palvelupolun alkupäässä jokainen lapsi, nykyinen hatkalainenkin, on ollut koululainen. Maailman paras koulujärjestelmä on suuri mahdollisuus palvelupolkujen kehittämiseen. Se sisältää normiston säätämisen oppilashuollon, joka parhaimmillaan reagoi nopeasti ja varhain.

Nykyinen oppilas- ja opiskeluhuoltolaki ei tue riittävästi monialaisen yhteistyön rakentumista. Toiminta eriytyy koulussa työskentelevien oppilashuollon työntekijöiden ja opetushenkilöstön välillä. Tiedon siirtyminen koetaan

usein haastavaksi. Työskentelyn tueksi kaivataan selkeämpää normistoa sekä yksitulkintaisia soveltamisohjeita sivistys-, sosiaali- ja terveystoimen ammattilaisille.

Hyvinvoiva koulu huolehtii kaikista oppilaistaan huomioiden heidän tuen tarpeensa. Oppilashuollon tavoitteena on hyvinvoinnin tasa-arvoinen toteutuminen kouluyhteisössä. Elokuussa 2014 voimaan tullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki siirsi painopistettä yksilöllisestä yhteisölliseen työhön. Laki painottaa ennaltaehkäiseviä toimia korjaavien sijasta.

Opetuksen järjestäjän asettaman opiskeluhuollon ohjausryhmän tulee systemaattisella suunnittelulla, ohjauk-

sella ja arvioinnilla taata oppilas- ja opiskelijahuoltolain toteutuminen. Opiskeluhuollon prosessien johtamisella varmistetaan sekä ennaltaehkäisevät toimet että tuen oikea-aikaisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Kaikkein vaativinta tukea tarvitsevan oppilaan kokonaistilanteeseen liittyy usein myös erikoissairaanhoidon ja sosiaalitoimen vaativia palveluita. Hallintokuntien välinen yhteistyö onnistuu, kun toiminnan johtaminen on systemaattista ja työtavat yhteisiä. Kunnan tai seutukunnan monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmän tulee ottaa vahvasti se johtamisrooli, joka sille kuuluu – yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskeluhuollon vaikuttava toteutuminen.

Koulun henkilökunta yhdessä opiskelu- huoltoryhmän kanssa vastaa oppilaan hyvinvoinnista. Keskeistä on kehittää koulun toimintatapoja, toimintakulttuuria ja ilmapiiriä oppilaiden kasvua ja kehitystä tukevaksi. Myös harrastus- ja nuorisotoiminnan liittyminen

koulun arkeen vahvistaa yhteisöllisen oppilashuollon onnistumista. Lapsen ja nuoren elämää kannattelevat paitsi perhe ja läheiset, niin myös kaveripiiri. Lapsi perheineen on vahvasti osallisena omien asioidensa hoitamisessa ja tietoinen sovituista asioista. Tietosuoja ja salassapito eivät saa olla esteenä tiedonsiirrolle ja työskentelylle. Toisaalta monialaisessa asiantuntijayhteistyössä on otettava huomioon lapsen ja perheen perustuslaissa turvattu oikeus yksityisyydensuojaan.

Kasvun ja oppimisen polulla tulee koulun, huoltajien sekä sosiaali- ja terveystoimen kohdata, jakaa tietoa ja varmistua, että polun risteys- ja remonttikohdissa tehdyt valinnat ja ratkaisut vievät eteenpäin turvallisesti ja välittävästi. Jatkossa täytyy varmistaa, että nimetty ammattilainen pitää langat käsissään huolehtien, että koko ajan tiedetään missä kunkin lapsen/nuoren kohdalla mennään.

Kirjoittajat

Anne Vierelä,
johtava rehtori
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri / Valteri-koulu

Kari Lehtola,
opetustoimen ylitarkastaja
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Esko Lukkarinen,
johtaja Esko Lukkarinen
Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Opetus- ja kulttuuritoimi